

Vandstærens (*Cinclus cinclus* (L.)) udbredelse og forekomst i Danmark, med bemærkninger om dens opførsel i vinterkvarteret.

Af N. O. PREUSS.

(With a Summary in English: The Distribution and Occurrence of the Dipper (*Cinclus cinclus* (L.)) in Denmark, with Remarks about its Behaviour in the Winter Quarters).

(Dansk zootopografisk undersøgelse vedrørende fugle; beretning nr. 32).

I litteraturen findes en del spredte oplysninger om Vandstærens (*Cinclus cinclus*) forekomst i Danmark, men et samlet arbejde findes ikke, hvorfor det kan være vanskeligt at danne sig et billede af denne arts udbredelse her i landet. For at få klarhed over hvor i landet Vandstæren kunne træffes samt hvor almindelig denne fugl iøvrigt var, startede jeg i 1953 en undersøgelse, hvis resultat jeg hermed forelægger.

Materiale.

Det grundlæggende materiale er dansk ornithologisk litteratur siden 1852 (se litteraturlisten). Desuden er opfordringer om indsendelse af bidrag til undersøgelsen udsendt gennem Dansk Ornithologisk Forening i årene 1953, 1954 og 1955, samt gennem Flora og Fauna i 1954. Ialt er der på disse opfordringer indgået ca. 125 svar, hvis indsendere jeg herved gerne vil have lov at takke. Endelig har jeg haft lejlighed til at gennemgå Zoologisk Museums samlinger, for hvilket jeg takker fugleafdelingens ledelse. Hr. J.W.HANSEN, der har været mig behjælpelig med gennemgang af en del af litteraturen, samt ERIK PETERSEN, der har tegnet fig. 2 og 3, er jeg begge tak skyldig.

Racer og geografisk udbredelse.

I Danmark er kun Vandstærens nominatform (*Cinclus cinclus cinclus* (L.)), iagttaget. Denne race er udbredt som ynglende i hele Norge og i det meste af Sverige. I Sverige yngler arten dog ikke i et bælte langs hele kysten fra den norske grænse til lidt nord for Stockholm. Desuden træffes den i det

nordlige Finland, de baltiske lande og Østpreussen. I Rusland forekommer denne race også, men her er dens udbredelse ikke tilstrækkelig kendt. Vandstærene i Nord- og Østfrankrig samt i Nordvest- og Midtspanien tilhører tilsyneladende også denne race.

Udenfor yngletiden er denne race truffet i Sydsverige, Danmark, Nordtyskland, Helgoland, Østengland, Fair Isle, Shetlandsøerne og Færøerne; desuden i Holland, Polen, Tjekkoslavakiet og Ungarn.

Udbredelse og forekomst i Danmark.

Vandstæren træffes ved rindende vand, men kan også holde til ved søbredder. I langt de fleste tilfælde foretrækkes dog vandløb og kun enkelte steder som f. eks. ved Furesøen i Nordsjælland er den almindelig ved søbredder. For at et vandløb skal falde i Vandstærens smag, må det gennemstrømmes af rent og klart vand samt være forsynet med sten eller lignende langs bredden eller helst i selve vandet. Hvor Vandstæren holder til ved søbredder, er der altid pæle eller sten enten i vandet eller på selve søbredden. Også ved søer gælder det, at vandet skal være rent og klart.

Allerede i begyndelsen af oktober ankommer de første Vandstære til Danmark, men først i november kommer hovedmassen. Hele vinteren opholder de sig så på egnede lokaliteter, hvorefter de i marts måned forsvinder igen. Enkelte er dog set til hen imod maj. At enkelte kan oversomme er vist ved de ganske vist ret få iagttagelser fra sommermånederne.

Til tider har man formodet ynglen, men aldrig kunnet bevise det. Dog fandtes der i 1953 en rede ved Tarskov i nærheden af Århus. Samtidig blev det oplyst, at fuglen ikke havde ynglet der det foregående år, men for »et par år siden« samt for ca. 20 år siden. (Flora og Fauna 1953, p. 53). I efteråret 1952 fandt Hr. W. ENEVOLDSEN resterne af en rede under en bro ved Lyngbygaard å kun få kilometer fra Tarskov. Samtidig fik Hr. ENEVOLDSEN oplyst af lokale folk, at reden samme sommer havde været benyttet af Vandstære.

Ved at betragte det foreliggende museumsmateriale af Vandstære finder man, at der er næsten dobbelt så mange hanner som hunner, samt at der kendes flere kønsbestemte

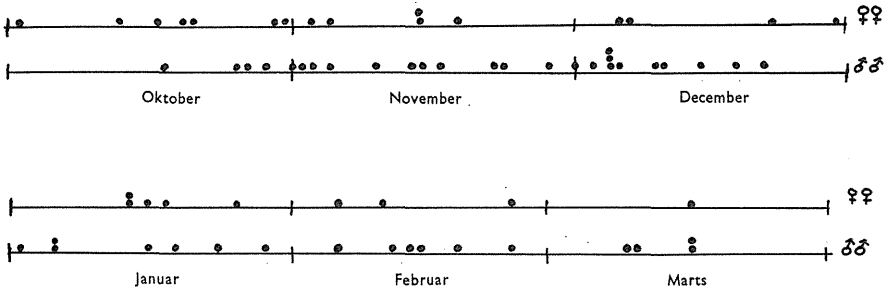

Fig. 1. Fordelingen gennem året af hunner (♀♀) og hanner (♂♂) af Vandstær (*Cinclus cinclus*) i Danmark, baseret på Zool. Museums samlinger; hver prik angiver et individ.

Seasonal Distribution of females (♀♀) and males (♂♂) of Dipper (Cinclus cinclus) in Denmark, based on the collections of Zool. Museum, Copenhagen. Each dot indicates an individual.

fugle fra efterårsmånederne end fra forårsmånederne. Af fig. 1 ses det, at forholdet mellem hanner og hunner er 43:25, og at forholdet mellem efterårs- og forårseksemplarer er 42:26. Selv om materialet er ret lille, synes det dog at vise, at der kommer flere hanner end hunner til Danmark, samt at der allerede i december og januar foregår et tilbagetræk til den skandinaviske halvø. Eventuelt kan det sidste forhold også tydes derhen, at der er en ret stor dødelighed under vinteropholdet her i landet.

Medens Vandstæren således kun undtagelsesvis yngler her i landet, ses den som allerede nævnt ret almindeligt på passende lokaliteter i vintermånederne. Selv om Vandstæren synger ret livligt, er sangen dog ikke så kraftig, at den påkalder sig opmærksomheden. Det vil igen sige, at man nærmest skal opsøge fuglen for at få den at se, et forhold, der har medført, at mange ornitologer aldrig eller kun en enkelt gang har set en Vandstær. I oversigten p. 8 vil man således se, at langt den største del af meddelelserne kun har set Vandstæren en enkelt gang eller på en enkelt lokalitet. Kun ganske enkelte har opsøgt et større antal lokaliteter, men har så til gengæld også set fuglen de fleste steder.

At skelne mellem hvornår to meddelelser drejer sig om samme fugl eller om to forskellige, lader sig ikke gøre i en undersøgelse, der som denne næsten udelukkende støtter sig til andres iagttagelser. Det har nemlig vist sig, at det til tider

er den eller de samme Vandstære, der opholder sig på en bestemt lokalitet hele vinteren, medens der til andre tider foregår en udskiftning i vinterens løb.

Hr. J. P. JØRGENSEN mener således at have iagttaget, at den samme Vandstær to gange – med et års mellemrum – besøgte den samme lokalitet. Den pågældende fugl havde en meget karakteristisk grænse mellem det hvide brystparti og de mørke omgivelser. Ved Gisselfeld havde jeg selv lejlighed til at konstatere, at der i oktober–november 1952 var mindst fire forskellige Vandstære på et område, der ikke var stort nok til at huse mere end een fugl. De to af de fire Vandstære blev skudt, medens de to andre blev set samtidig.

Hvor mange Vandstære, der hver vinter kommer her til landet, kan vel ikke engang tilnærmelsesvis afgøres; men som regel vil man kunne træffe den ved de fleste passende lokaliteter. Af sådanne lokaliteter er de vigtigste: På Sjælland: Furesøområdet, Jyderup-området og Susåen ved Næstved. På Fyn: Langesøområdet. I Jylland: Odder- og Århusområdet, samt åsystemerne ved Viborg, Sæby og Frederikshavn. Udenfor disse områder er Vandstæren truffet jævnt spredt over det meste af landet. Dog er der kun ganske få meddelelser fra Lolland-Falster, Syd- og Vestfyn og øerne omkring Fyn, samt Vest- og Sønderjylland. Dette kan enten skyldes, at der i de nævnte områder er mangel på egnede lokaliteter eller på ornitologer eller simpelt hen, at arten under sit vinterophold her i landet har en nordøstlig udbredelse.

Uden at angive absolutte tal vil jeg mene, at der i vinteren 1952–53 var særlig mange Vandstære i Danmark. Hr. K. NØRGAARD undersøgte således i vintrene 1952–53 og 1953–54 en lang række lokaliteter omtrent lige hyppigt, men medens der i vinteren 1952–53 blev iagttaget ret stort antal, blev der den følgende vinter kun set ganske få.

Vandstærens trækforhold i Skandinavien.

Selv om der i det foregående er nævnt, at der tilsyneladende nogle vintre er flere Vandstære end ellers, optræder den dog så almindeligt, at man vel næppe kan betragte den som en invasionsfugl, men må antage den for en regelmæssig

vintergæst. DURANGO (1950) anfører dog: »Regelrætt flytning ur landet är säkerligen sällsynt.« LØVENSKIOLD (1947) skriver derimod: »Enkelte fugler forlater oss om høsten og kommer tilbake om våren.

Tilstedeværelsen af det ikke ringe antal Vandstære, der hver vinter kan træffes i Danmark, viser dog, at et regelmæssigt træk fra den skandinaviske halvø må finde sted. Dette træk finder formodentlig til dels sted om natten, en formodning som støttes af de 10 fyrfald fra kattedatområdet. Fyrfaldene er fordelt således: Læsø Rende (1), Læsø Trindel (1), Østre Flak (1), Anholt Fyr (3), Anholt Knob (1), Schultz Grund (2) og Hesselø (1). Formodningen støttes også af en lang række meddelelser om Vandstære, der især i omegnen af København, eller med andre ord umiddelbart ved Øresunds vestkyst, er blevet iagttaget på nogle for arten helt unaturlige lokaliteter, såsom små damme i villahaver, moseagtige skovsøer o. l. Der er intet i vejen for, at det drejer sig om fugle, der i nattens løb har overfløjet Øresund og som så rent midlertidigt har måttet tage ophold på en mindre ideel lokalitet. Noget lignende synes iagttagelsen af to Vandstære på stranden ved Ølsemagle Revle en tidlig morgen i oktober 1953 at vise.

Medens skandinaviske Vandstære således trækker ret regelmæssigt, viser ringmærkningsresultaterne i England, at der her ikke foregår nævneværdige bevægelser. R. SPENCER oplyser således (*in litt.*), at af 35 genfangster fandt de 22 sted på mærkningsstedet, medens ingen af de resterende 13 fandt sted mere end 12 miles fra mærkningsstedet. (Disse resultater gælder dog racerne *C. c. gularis* og *C. c. hibernicus*.)

De eksemplarer af racen *C. c. cinclus*, der næsten hvert år træffes i Storbritannien, er sikkert ført derover af nordlige og østlige vinde. En enkelt forfatter fremhæver da også, at der umiddelbart forud for en vandstæreiagttagelse i Kent havde blæst kraftige østlige vinde (W. S. NEVIN: *British Birds* 48, p. 420).

Det kan her tilføjes, at det i efteråret 1952 i Danmark, hvor der allerede i oktober kom en del Vandstære, og hvor der i det hele taget synes at være flere end ellers, ikke var de nordlige og østlige vinde, der var de fremherskende, samt at der heller ikke i samme periode var særlig koldt i det nordlige

Skandinavien. Dette år kan det ikke have været kulden og vindene, der har ført Vandstærene til Danmark, hvilket man ellers kunne have ventet.

Vandstærens opførsel under vinteropholdet i Danmark.

Umiddelbart efter ankomsten og umiddelbart før afrejsen har Vandstæren ikke noget egentligt territorium og tolererer i den tid artsfæller, selv om de er ret tæt ved hinanden. I den egentlige vintertid opretholder Vandstæren derimod et ret skarpt afgrænset territorium, inden for hvis grænser artsfæller ikke tolereres. Sker det alligevel, f. eks. når mennesker nærmer sig, at en Vandstær kommer ind på en andens område, resulterer det omgående i en kamp. Selv har jeg ved flere lejligheder iagttaget sådanne kampe, men aldrig udenfor den egentlige vintertid. Ved Stridsmølle (Jyderup) havde jeg således den 5. december 1955 lejlighed til at gøre følgende notater, der forøvrigt stemmer nøje overens med de notater, jeg har foretaget ved andre lejligheder:

Vandstær »A« havde territorium II medens »B« havde III. Mellem II og vejen var der et tomt territorium, I. Ved at gå ned langs åen jagede jeg »A« ind på »B«s område. Der skete da følgende: »B« kom straks flyvende og satte sig på en sten ca. 1 meter fra »A«, hvorefter både »A« og »B«, men »B« først, stillede sig op over for hinanden, stadig med ca. 1 meters mellemrum, idet de strakte hovedet i vejret, hvorved de exponeerede det hvide brystparti meget tydeligt, se fig. 2. Efter at have stået sådan ubevægeligt et øjeblik begyndte »B« at knække sammen i benene samtidig med, at vingerne i takt hermed svagt hængende blev spilet ud fra kroppen og trukket på plads igen. Under denne manøvre strakte »B« hovedet i retning af »A« (der stod ganske stille) og bevægede hovedet op og ned i takt med de øvrige bevægelser, se fig. 3 B). Da denne »trusel« ikke hjalp, styrtede »B« sig lige mod »A«, der dog nåede at tage flugten op mod sit eget territorium, som den dog hårdt trængt af »B« måtte passere for at slå sig ned i det frie område, I. »B« derimod vendte ikke tilbage til sit eget territorium, som man kunne have ventet, men slog sig ned på »A«s. At disse sidste handlinger skulle skyldes, at jeg havde jaget dem derop, er ganske udelukket, da jeg godt skjult opholdt mig ud for II.

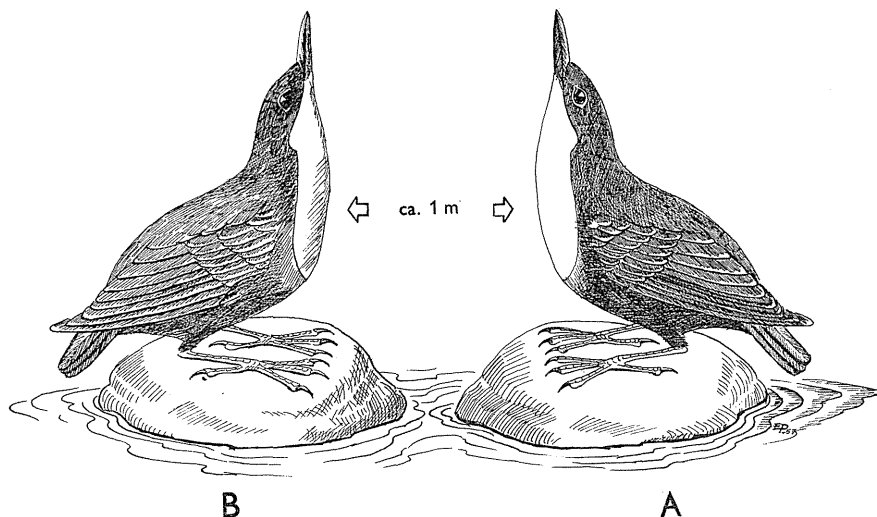

Fig. 2. Den indledende fase af en kamp mellem to Vandstære (*Cinclus cinclus*).
The preliminary stage of a fight between two Dippers (Cinclus cinclus).

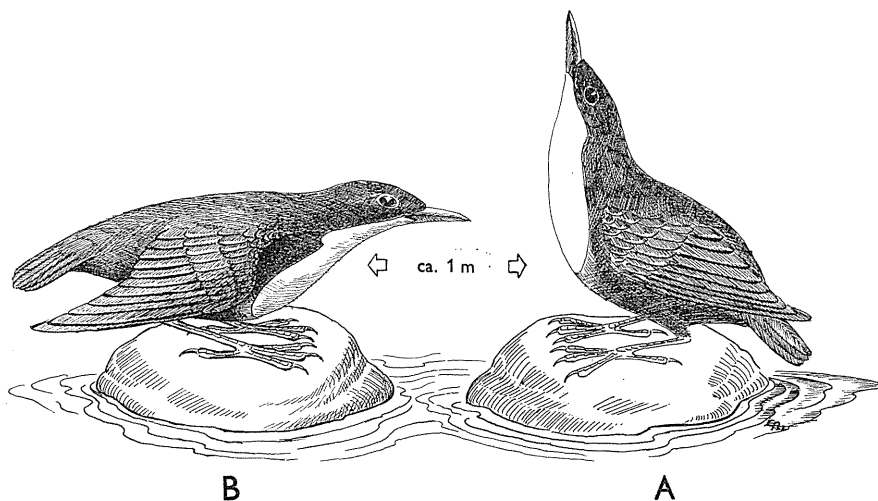

Fig. 3. Fase af kamp mellem to Vandstære (*Cinclus cinclus*). Terroriets ejer (B) har sænket hovedet og er begyndt at knække sammen i hælledet, samtidig med at den bevæger vingerne.

A stage of a fight between two Dippers (Cinclus cinclus). The owner of the territory (B) crouches with drooping wings and head forward stretched.

Derimod kan det være en tilfældighed, at »A« tog flugten op mod sit eget område. MORLEY (1943) omtaler i korte træk nogle lignende iagttagelser fra England, medens EGGERBERT (1937) har iagttaget, at den handling, der er afbildet på fig. 3, også foregår som et led i parringslegen.

Egne iagttagelser fra både Gisselfeld og Hallebyåen viser, at den forfølgelse, der er skildret ovenfor, og som kun strakte sig over nogle få hundrede meter, i mange tilfælde kan komme til at foregå i store buer op over træer og ud over marker og plæner.

Ved Maglemølle i Næstved kan man ofte iagttage, at flere Vandstære har forskellige fourageringsområder. Således ved udløbene fra nogle rør, på nogle ansamlinger omkring spærrebjælkerne ved tilløbet til fabrikken o. s. v. De forskellige områder bliver så efter tur undersøgt, og her kan man undertiden iagttage, at to eller flere Vandstære deltager i samme rundtur. Dog forlader den ene altid området, når den anden kommer. Selv om dette er hyppigst at se lige efter ankomsten og lige før afrejsen, ses det dog ikke sjældent i den egentlige vintertid.

Ved Furesøen, hvor Vandstæren ofte ses ved selve bredden, kan man tit se fuglen foretage ret lange svømmeture afbrudt af korte neddykninger. Kommer en Vandstær under sin svømmetur for nær en anden Vandstær, bliver den ofte angrebet fra luften, medens den endnu ligger på vandet. Her er resultatet altid det, at den indtrængende fugl forlader stedet øjeblikkelig. En enkelt gang har jeg iagttaget en Vandstær, der, efter at den var blevet angrebet fra luften, søgte tilflugt imellem nogle siv, idet den lå neddykket med kun hovedet over vandet. Først efter at forfølgeren et lille minut senere forlod stedet, fløj den neddykkede fugl sin vej.

Oversigt over de indsamlede oplysninger ordnet efter de zootopografiske distrikter.

I oversigten er der i stedet for meddelernes navne benyttet følgende forkortelser:

Aa. Larsen (AA. L.), A. Barfod (A.B.), A. Dybbroe (A.D.), A. Heilmann (A.H.), A. Hansen (A. HAN.), A. Larsen (A.L.), A. M. Hemmingen (A.M.H.), A. Poulsen (A.P.), Axel Holm (Ax.H.), Axel Pedersen (Ax.P.), B. Bruun (B.B.), Birger Jensen (B.J.), B. Overgaard-Nielsen

(B.O.N.), B. Pors Nielsen (B.P.N.), B. Brandt (Bø. B.), H. Collet (C.), C. A. Blume (C.A.B.), C. A. Rasmussen (C.A.R.), C. Christiansen (C.C.), C. M. Poulsen (C.M.P.), C. West (C.W.), C. Wittrup Jensen (C.W.J.), E. Adelholt (E.A.), E. Hansen (E.H.), E. Hastrup (E.HA.), E. Thomsen (E.T.), E. Waage (E.W.), F. E. Pedersen (F.E.P.), G. Jensen (G.J.), H. Assig (H.A.), H. Krogh (HA.K.), H. Hvass (H.H.), H. Jepsen (H.J.), H. Lange (H.L.), H. Persson (H.P.), H. P. Hansen (H.P.H.), H. Waaest (H.W.), H. W. Agger (H.W.A.), J. Hvass (J.H.), J. P. Asmussen (J.P.A.), J. P. Jørgensen (J.P.J.), J. Ramsøe Jacobsen (J.R.J.), J. Stubgaard (J.S.), K. Korsgaard (K.K.), K. Langkilde (K.L.), K. Nørgaard (K.N.), K. T. Tofte (K.T.T.), L. Ferdinand (L.F.), L. Hansen (L.H.), M. Bang Hansen (M.B.H.), M. Møller (M.M.), N. Hesselbjerg Christensen (N.H.C.), N. O. Preuss (N.O.P.), O. Behrends (O.B.), O. B. Andersen (O.B.A.), O. Bondo Svane (O.B.S.), O. Christensen (O.C.), O. Lind (O.L.), O. Schelde (O.S.), P. Hvenegaard (P.H.), A. A. Sørensen (S.A.S.), S. Knudsen (S.K.), S. K. Andersen (S.K.A.), S. Schjötz-Pedersen (S.S.-P.), T. Bjerre (T.B.), T. Kjær (T.K.), T. Maltesen (T.M.), V. Holstein (V.H.), V. Kjølby (V.K.), V. Valentinussen (V.V.), W. Enevoldsen (W.E.).

Alle iagttagelseslokaliteterne er angivet på kortet fig. 4.

1. (Skagen-Frederikshavn). Bangsbo å: 2.1.53 (V.V.). Nov.-dec. 1953 (A.H.). 26.12.53, 31.12.54, 7-11.4.55, 29.12.55 (V.V.). Tværsted Pl.: Marts 1951 (A.H.). Tolne: 26.10.1886 (Z.M.). Frederikshavn: Okt. 1897 (Z.M.).
2. (Hjørring-Brønderslev). Vraa: 4.11.05, ♂ (Z.M.). Sæsing: 2 stk. set i vinteren 1917. (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle. Bd. 1, p. 183).
3. (Læsø). Læsø Rende fyrskib: 12.10.13, ♀ juv. (Z.M.). Læsø Trindel fyrskib: 26.10.13. ♂ (Z.M.).
4. (Sydøstlige Vendsyssel). Sæby å: Flere set hvert år gennem ca. 50 år. (H.W.). Set flere gange gennem 15 år (A.H.). Juli 1952 (AA.L.). Dronningelund: Juni ca. 1940 (AA.L.). Hammer Bakker: 23.11.54 (AA.L.). Dorf Ml.: (KJÆRB. 1875-77).
5. (Sydvestlige Vendsyssel). Aarup Ml.: Træffes ikke sjældent om vinteren (HEIBERG, 1886).
6. (Nordlige Thy og vestlige Hanherred). Handsted: 5.1.09, ♂ (Z.M.). Hillerslev Kær: Træffes ikke sjældent om vinteren (HEIBERG, 1886).
7. (Thisted og sydlige Thy). Sjørring sø: 4.11.75, ♀ (B.B.). Samme dag blev der skudt tre sammesteds (HEIBERG, 1886).
8. (Mors). Arten er ikke omtalt hos FABER (Viborg, 1887). Ørding: 1.10.23, ♀ ad. (S.K. med).
9. (Salling). Vandløb ved Sdr. Lem vig: Set flere gange i vinteren 1953-54 (K.K.).
10. (Vestlige Himmerland). Skalsåen ved Hornum: Set i vinteren 1953 (B.J. med).
11. (Østlige Himmerland). Lindenborg å: Februar 1953 (AA.L.).

- Binderup: 1952 (J.P.J. med). Kovadbæk, Rebild: Set ofte gennem mange år (J.H.). 15.11.45 (O.B.S.). Set sidst i dec. 1951; i dec. 1952 blev 1 à 2 set, og fra 27 til 31.12.53 blev 2 set (J.P.J.). St. Øksø: 30.10.55 (H.M. med). Rold Skov: Almindelig i årene 1912–14 (D.O.F.T. **8**, p. 226). Brøndbjerg dambrug: Flere eksemplarer set hver vinter (H.A.). Ravnkilde: Dec. 1947 (C.M.P.). Voldstrup: Sommeren 1954 (A.B. med) 6.12.54 (A.B.). Vraa: 23.1.08, ♂ (D.O.F.T. **17**, p. 19). I vinteren 1929–30 blev indtil fire Vandstære set, men til stadighed var der kun to. De blev til henimod maj. I dec. 1932 blev to set (D.O.F.T. **27**, p. 59). Hadsund: 5.12.99, ♂ (B.J. med). Nov. 1932 (D.O.F.T. **27**, p. 59). Ouegaard Ml.: To Vandstære opholdt sig her det meste af sommeren 1929, såvel som den foregående og efterfølgende vinter (D.O.F.T. **27**, p. 59). Østre Flak fyrskib: 23 eller 28.10.10, ♂ (Z.M.). Korup Mølleå: 18.11.28, (D.O.F.T. **27**, p. 59).
- 12.** (Anholt). Anholt fyr: 25.10.86, ♂, 2.11.23, ♀ juv. (Z.M.). Anholt Knob fyrskib: 1.4.91 (Z.M.).
- 13a.** (Syd for Randers fjord). Randers egnen: 31.12.90 (Orn.Tidsk., Bd. 1, p. 30. 1891). Ret sjældent som vintergæst i Randers fjorddal (KLINGE, 1918). Ryomgaard: 6.11.53 (C.C.). Pindstrup: Nov. eller dec. 1953 (A.D.med). Clausholm: Set i slutningen af feb. 1954 (A.D.med). Gudenåen ved Randers: 1.11.09, ♂ (Z.M.). Stenalt: ♂ (Z.M.). Holbækgaard: April 1866, ♂ (Z.M.). Hevring: Dec. 1869, ♀ ad. (KJÆRB. 1875–77). Ring: 31.12.90 (COLLIN, 1895).
- 13b.** (Randers-Mariager). Aamølle: 3.12.21, ♂ (D.O.F.T. **17**, p. 19). 19.10.24, ♀ juv. (D.O.F.T. **27**, p. 59). 20.10.24, ♀ juv. (Z.M.), sikkert den samme fugl. Glænstrup sø: Jan.-feb. 1911 (D.O.F.T. **6**, p. 144). Ovest Ml.: 13.1.13 (D.O.F.T. **8**, p. 226). Ejstrup Ml.: Efteråret 1955 (B.J.med).
- 14.** (Viborg-Kjellerup). Ved afløbet fra Nørresø, ved Bækkelund og ved Dollerup er Vandstæren set: 21.12.51, 28.3.52, 9.11.52, 18.1.53, 24.11.53 samt 15.11.53 (B.J.). Bruunshaab: Set i tidsrummet fra 22.12.15 til 13.3.16, og igen den 22.12.16 og 4.11.17, set igen fra 4.11.19 til 16.3.20. I den sidste periode blev der set to Vandstære (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle Bd. 1, p. 211). I foråret 1953 blev den set samme sted (B.J.). Non Ml.: Her træffes Vandstæren hvert år, og som regel kan mere end eet eksemplar iagttages. Af skudte og kønsbestemte foreligger der følgende: 9.3.86, ♂ (B.B.). 17.1.87, ♀, 30.12.87, ♀, 8.3.88, ♂ (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle Bd. I, p. 211 og B.B.). Kjellerup: 28.1.30 (H.L.). Nov. 1953 (C.M.P.). I februar 1953 er Vandstæren set ved Karup å mellem Stubkjær og Kompedal plantage (C.M.P.). Funder å: 2 skudt den 1.5.27 (FLORA OG FAUNA 1938, p. 69). Rødkjærbro: En skudt i vinteren 1915–16 (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle Bd. I, p. 211). Katballegaard: 15.12.75, ♂ (Z.M.). Tange sø: Juni 1955 (B.J.med). Karup by: (CHRISTIANSEN, 1890). Feb. 1954 (Bø.B.). Rindsholm: (CHRISTIANSEN, 1890). Ravnstrup: (CHRISTIANSEN,

- 1890). Skibelund: Set i vinteren 1887 (CHRISTIANSEN, 1890). Rindsholm å: (KJÆRB., 1875-77). Karup å: (KJÆRB., 1875-77). Hald: 31.10.70 (KJÆRB., 1875-77). Tapdrup: Set midt i oktober i årene: 1953, 1954 og 1955 (B.J.med).
15. (Holstebro-Skive). Holstebro anlæg: Set hver vinter i årene 1912-25 (H.W.A.). 25.12.53 (W.E.). Afløbet fra Flyndersø: 5.1.51, 3.1.52, 20.1.53 (B.J.). Storåen ved Holstebro: (COLLIN, 1888).
  16. (Vest for Struer-Holstebro). Humlum: 15.12.41 (C.M.P.). Vemb: 11.12.21, ♂ (S.K.med). I februar 1950 blev flere set her (C.M.P.).
  17. (Ringkøbing). Hoven skole: Den 17.4.05 blev to Vandstære set i åen ved skolen (FLORA OG FAUNA 1918, p. 60). Desuden er Vandstæren set ved Tarp bro og ved Hallinggaard (F.E.P.).
  18. (Herning). Forekommer vistnok hver vinter ved de fleste dambrug på Herningegnen (H.P.H.). Bærslund: 8.1.53, 9.1.53 (B.O.N.). Rind å, Bærslund: 8.2.53 (B.O.N.). Holtum å: Dec. 1954 (V.E.R.). Vorgod å: I vinteren 1955-56 blev en skuddt, mens en anden undslap (F.E.P.). Vegem Ml.: Flere eks. ses hver vinter (T.B.). Fasterholt: Ses hver vinter ved flere af dambrugene, ofte flere eks. (T.B.).
  19. (Brande-Give). Clasonborg: Set hver vinter i årene 1952, 1953 og 1954 i Clasonborg park og 4-5 km op ad åen (F.E.P.). Skjern å ved Brande elværk: 15.11.51, 12.2.56, 11.3.56 (E.T.).
  20. (Syd for Silkeborg). Smedebæk, Ejstrupholm: 24.-28.12.54 (C.M.P.). Salten å, Katrinedal: Hver vinter (C.M.P.). Lystrup å, Bryrup: I følge C.M.P. og S.K. ses Vandstæren her hver vinter og ofte mere end een. Set een gang i maj (Skovgaard, P.: Danske Fugle Bd. I, p. 128). Stidsmølle: 18.1.01 (FLORA OG FAUNA 1918, p. 60).
  21. (Silkeborg-Århus). Bidstrup: 6.4.13 (D.O.F.T. 8, p. 226). Varna: 6.7.88 (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle Bd I, p. 21). Ultimo nov. og hele dec. 1949 (H.P.). Moesgaard: Ses hver vinter (T.K.). Brabrand sø: 22.2.53 (H.P.). Pinds Ml.: Ses hver vinter (T.K.). Tarskov Ml.: Ynglede her i sommeren 1953 og for »et par år siden« samt for ca. 20 år siden (FLORA OG FAUNA 1953, p. 52). Lyngbygaard å: To set i vinteren 1952-53. I efteråret 1952 fandt W.E. resterne af en rede under broen og fik af lokale folk at vide, at Vandstæren havde ynglet der om sommeren. Den ene blev forøvrigt senere på året skuddt, mens den anden blev der vinteren over. Både i vinteren 1953-54 og 1954-55 opholdt der sig to Vandstære ved broen (W.E.). Aarslev Ml.: Hver vinter (T.K.). Nørbæk, Gern: »Langt mere sjælden end Isfuglen, kun set 9.2.30« (D.O.F.T. 26, p. 29). Gennem flere vintre er der set to Vandstære i anlægget. I nov. 1953 skød byens barber en Vandstær i bækken (W.E.med). Silkeborg: I følge COLLIN (1877) skal der ingen have været i tidsrummet fra 1845 til 1876. Flere ses hvert år i Silkeborgs omegn

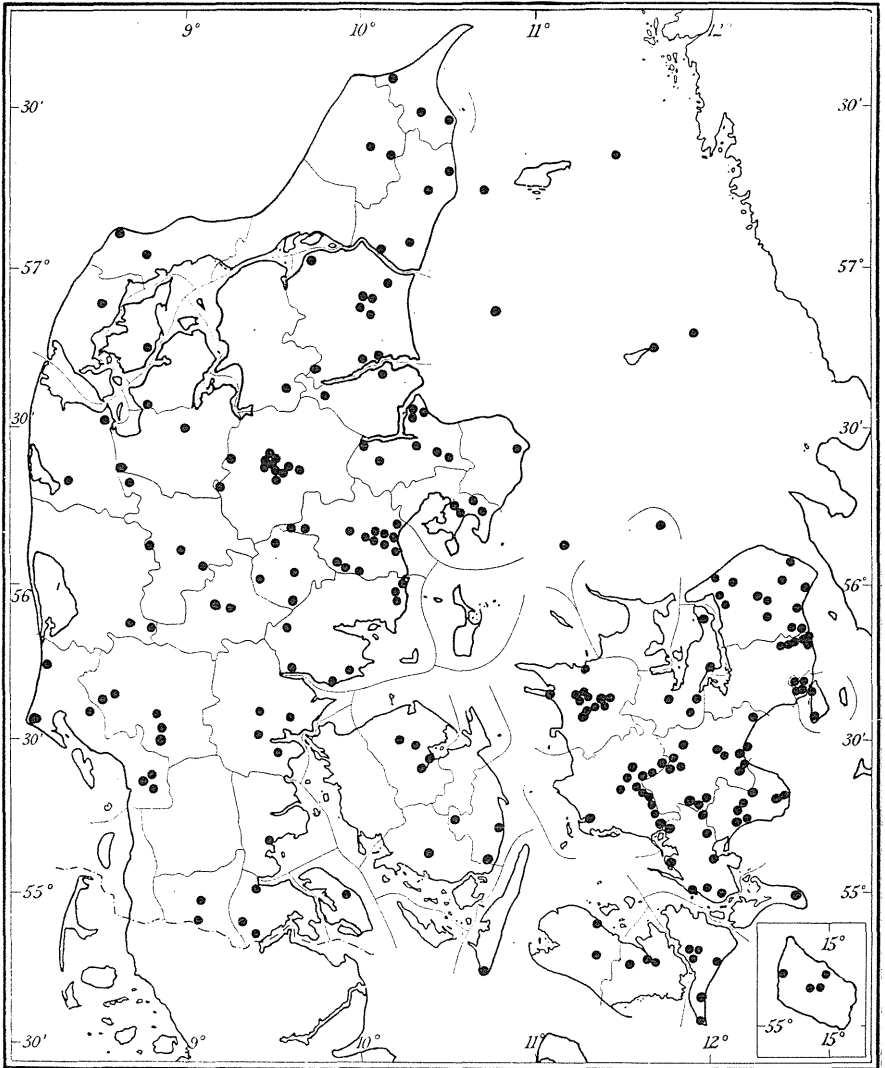

Fig. 4. Lokalteter for iagttagelser af Vandstær (*Cinclus cinclus*).
Localities for observations of Dippers (*Cinclus cinclus*) in Denmark.

(C.M.P.). Resenbro: Feb. 1932 (C.M.P.). Vejlbymose: 29.10.26, ♂ (S.K.med). Thorsmølle, Marselisborg: 1910 og 1911 (FLORA OG FAUNA 1911, p. 127). Fuldbro Ml.: 3.1.87 (D.O.F.T. 10, p. 225). Taaning Mark: Julen 1919 (D.O.F.T. 10, p. 225). En Vandstær blev den 9.4.32 fundet under en telefonledning ved Skanderborg

(D.O.F.T. 27, p. 101). Århus: 27.10.94 (Z.M.). 1.1.91, ♂ (COLLIN, 1895). Herschendsgave: 10.2.76 (COLLIN, 1888).

- 22a.** (Ebeltoft). Tirstrup: 28.1.52, ♂ ad., 5.2.52, ♀ (E.A.). Femmøller: 26.2.54 (A.D.med). Møllerup: Ses hver vinter (A.D.med). Stubbesø: 29.3.04 (SIAMESISKE SAMLING, Ebeltoft). Schultz Grund fyrskib: To faldt den 14.10.94 (Z.M.).
- 22b.** (Grenaa). KJÆRBØLLING (1875–77) angiver Vandstæren fra Grenaa. Skærvad å: 27.12.55 (O.L.). Hver vinter ses indtil fire (O.L.med).
- 24.** (Horsens). På den ca. 2 km lange strækning af Odder å mellem landsbyen Fillerup og Odder har Hr. C. J. WITTRUP-JENSEN siden 1939 iagttaget Vandstæren hver vinter i tiden fra medio oktober til udgangen af marts eller begyndelsen af april. Især på den strækning af åen, der løber gennem Rathlausdal gods holder Vandstæren til. Åløbet er her temmelig bredt og fyldt med større eller mindre sten, og den stærkt rindende strøm er af ringe dybde. Da Vandstærene gennem flere vintre er optalt her, er iagttagelserne opført i nedenstående skema.

$\frac{39}{40}$	$\frac{41}{42}$	$\frac{42}{43}$	$\frac{44}{45}$	$\frac{46}{47}$	$\frac{47}{48}$	$\frac{48}{49}$	$\frac{49}{50}$	$\frac{50}{51}$	$\frac{51}{52}$	$\frac{52}{53}$	$\frac{53}{54}$
3	2	2	2	1	4	1	8	2	1	4	5

Den tidligste dato Hr. WITTRUP-JENSEN har set arten, er den 12.10(1952). I almindelighed kommer de ellers i de sidste dage af oktober eller i de første dage af november. Af datoer for afrejsen foreligger der følgende:

1950: 26. feb. endnu otte; 19. marts: fire; 25. marts var der endnu to tilbage.

1951: 25. feb.: endnu to.

1953: Den anden april sad to sammen på en sten i åløbet.

1954: Den 21. marts opretholdt fem Vandstære stadig deres respektive territorier. Den 25. marts var der kun tre tilbage, og den 27.3, 3.4, 7.4 og 10.4 blev der set henholdsvis to, een, een og nul.

I distriktet er Vandstæren iøvrigt truffet følgende steder: Kysing Fjord: Sjælden vintergæst; kun iagttaget enkelte gange (FLORA OG FAUNA 1946, p. 117). Tøvring: To set i vinteren 1933–34 (D.O.F.T. 28, p. 62). Uldumegnen: Ca. 1910 (S.K.med). Rosenvold: Primo nov. 1881, ♀ (Z.M.). Stampemølle: Vinteren 1952–53 og 1953–54; den sidste vinter blev to set (C.W.J.). Kalsbøl: En blev skudt i jan. 1894 (FABER, 1898).

- 25.** (Kolding-Vejle). Højrup: 14.2.52, ♂ juv. (S.S.-P.). Follerup Ml.: 24.2.23, ♂ og ♀ (Z.M. og H.L.med). Sdr. Bjært: 18.2.52, ♂ ad. (S.S.-P.). Hejlskov sø: Ca. 1930 (Ax.H.). Turbinesøen ved Eg-tved: Den 26.12.52 blev fem set (S.K.A.). Konstant hver vinter (S.K.A.med). Thyrsbæk (KJÆRB. 1875–77).

26. (Varde-Grindsted-Vejen). Baldersbæk, Holsted: 26.12.52 (E.A.). Hovborg fiskedamme: Nogle eksemplarer set i vinteren 1940–41 (H.L.med). Brørup: Ca. 2.1.55 (C.M.P.). Sig fiskedamme: Set i vintrene 1952–53 og 1953–54 (H.L.med). Holsted å: 1946 og 1947 (Ax.H.). Nørholm: Sommeren 1948 eller 1949 (B.J.med).
27. (Nymindegab-Esbjerg-Varde). Varde å: Hvert år fra nov. til feb. (C.M.P.). Blaavand fyr: 17.10.52, ♂ (Z.M.). Fiil sø: 15.2.36, ♀ (H.L.med). Ribes omegn: Omk. 1907 blev en skudt, hvilket også var tilfældet i 1910 (H.L.med). 3.9.06, 23.3.11, 30.10.16 (LANGE, 1919). Gram Ml.: Hver vinter er flere – indtil tre – set i årene 1950 til 1954 (H.L.med). Jedsted Ml.: Enkelte i vinter-tiden (Ax.P.). Vinteren 1953–54 (H.L.med).
29. (Odense-Bogense). Langesø: Konstant hver vinter; indtil fem er set (Ax.H., H.K., P.H., S.J. og O.B.A.). Dalum: Ses næsten hver vinter (E.H.). Ca. 20.1.33 (H.L.med). Odense å: 17.12.09 (D.O.F.T. 4, p. 136). Munkemose, Odense: 1929–30 (Ax.H.). Næsbyhoved: 9.9, 1.11 (D.O.F.T. 6, p. 144).
31. (Nyborg). Vejstrup å: »Træffes ret ofte ved Vejstrup å, hvor E. ROSTRUP i slutningen af forrige århundrede også så den« (FLORA OG FAUNA 1937, p. 139). 1.11.54, 13.11.54. Den sidste dag blev fire set (M.B.H.). 13.3.55 (E.W.). Den 2.4.55 blev tre set (M.B.H.). Kongshøj å: 22.12.46 (D.O.F.T. 41, p. 151). Boltinggaard: Vinteren 1953–54 og 1954–55 (J.F.med).
32. (Faaborg-Svendborg). Set nord for Brahetrolleborg i tiden 1907–17 (D.O.F.T. 13, p. 129).
34. (Langeland). Keldsnor: 19.11.51 (K.N.).
35. (Vest Lolland). Vestlolland: 19.2.27 (D.O.F.T. 39, p. 253). Knuthenborg park: 17.11.25 (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle Bd. I, p. 209). Kristianssæde: Flere set i efteråret 1879 (COLLIN, 1888).
36. (Østlolland). Maribo: 11.11.52 (L.H.med). Krenkerup: 28.11.53 (L.H.). Saksøbing: 31.10.40, ♂ (D.O.F.T. 34, p. 206).
37. (Falster). Gedser: Nov. 1949 (L.H.med). Marielyst: 29.10.51 (L.H.med). Tingsted å: 19.12.50, ♀ ad. (E.A.). 1.12.52, to skudt, 17.2.53 (L.H.med). Virket sø: Nov. 1949 (L.H.med). Nykøbing: Okt. 1887, dec. 1903, to skudt i dec. 1906 (D.O.F.T. 6, p. 144). Korselitze: 1.11.1858 (COLLIN, 1877).
38. (Møn). I Suhrs samling fandtes der et eksemplar fra Møn (COLLIN, 1895); og i E. Hages samling fandtes der flere eksemplarer skudte på Møn (KJÆRB., 1875–77). Liselund: 24.1.65 (D.O.F.T., 9, p. 240). Kidhaverenden (Møn?): 5.12.70, ♂ (Z.M.).
- 39a. (Vordingborg-Næstved). Denderupvænge sø: 1.3.53 (M.B.H.). Bækkeskov: Vinteren 1883, jan. 1892 (BAAGØE, 1893). Rønnebæksholm: Jan. 1888 (BAAGØE, 1893). Desuden nævner BAAGØE Vandstæren fra Rønnebæk. Langebæk: Marts 1891, ♀ (BARFOD, 1892). Vintersbølle: Ses af og til (BARFOD, 1892). Vordingborg: To eksemplarer fra jan. 1869 (D.O.F.T. 9, p. 240). Svinø: 10.3.99

- (SCHOLTEN, 1916). Tubæk ved Præstø: Set flere gange i vinteren 1932–33 (D.O.F.T. **33**, p. 44). Sometimes observed near fresh water in winter (HARBOE, 1953).
- 39b.** (STEVNS). Vibede: 1.11 og 2.11.52, 2 stk. (M.B.H.). Vemmetofte: 15.3.82, ♂ (COLLIN, 1895). 9.12.51, 3 stk., 2.1.52, 2 stk. 6.1.52, 8.11.52, 2 stk., 18.1.53; manglede i vinteren 1953–54 (M.B.H.). Karise: 8.12.52 (K.N.). Haarlev: 18.1.49, ♂ ad. (E.A.). Kulsti Rende: 15.10.52 blev en Vandstær set her; den blev senere skudt. I slutningen af nov. 1952 blev en anden set (A.HAN.med). Faxe: Vinteren 1911–12, nov.-dec. 1912 (D.O.F.T. **4**, p. 12). 22.10.54 (M.B.H.). Bæk ved Bjælkerup: 23.12.99 (D.O.F.T. **4**, p. 12). Vraaby: 28.10.51 (O.C.).
- 40.** (RINGSTED-KØGE). Prambro: 4.12.52 (K.N.). Køge: 23.11.52 (D.O.F.T. **47**, p. XXII). En enkelt gang vintergæst ved Køge (FLORA OG FAUNA 1922, p. 79). Gammel Køgegaard: Set i vinteren 1953–54 (C.). Lellinge å: Marts 1947, ♀ ad. (E.A.). 18.10.52 (H.L.med). Ejby mose: 17.1.55, 2 stk. (K.L.). Ølsemagle revle: To Vandstære blev en tidlig morgen i midten af oktober 1953 set sidde på strandbredden (L.F.). Bregentved park: 23.4.80 (BAAGØE, 1893). To set det meste af efteråret 1954 (N.O.P.). 15.1.55 (C.A.B.med). Gisselfeld park: 14.11.92 (COLLIN, 1895). Set en enkelt gang i tidsrummet 1894–1908 (D.O.F.T. **10**, p. 44). I okt. 1929 opholdt en Vandstær sig nogen tid ved Klostersøen (D.O.F.T. **28**, p. 58). 3.12.51, 23.10.52, 24.10.52, 2 stk., 1–9.11.52, een, 9.11.52, 2 stk., 13.11.52, 21.11.52 (N.O.P.). 28.10.54 (K.T.T.). Suså, Braaby: 30.11.52 (N.O.P.). Gyrstinge å: 30.10.00, ♀ (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle Bd. II, p. 28 og B.B.). Englerup Ml.: Flere skudt i jan.-feb. 1865 (D.O.F.T. **7**, p. 76). Hømb Ml.: 23.1.65 (Z.M.). Flere skudt i jan.-feb. 1865 (D.O.F.T. **7**, p. 76). Hundige: 9.11.1835, ♂, 12.11.1835, 2 skudt (KJÆRB. 1875–77). Ringsted: 4.11.55, ♀ ad. (E.A.). COLLIN (1888) nævner Vandstæren fra Valløegnen.
- 41.** (SKELSKØR-SORØ). Maglemølle og Herlufsholm: Fra {Susåen ved Næstved foreligger der en mængde iagttagelser. Vandstæren ses især ved vandfaldet ved Maglemølle og ved broen ved Herlufsholm, men er dog set langs hele åen lige fra havnen til jernbanebroen nord for Herlufsholm. Som regel vil man kunne iagttage flere Vandstære samtidig, selv om de ikke direkte sidder på samme sten. Den 17.1.55 så hr. K. NØRGAARD 13 à 15 forskellige Vandstære på strækningen fra havnen til jernbanebroen. Det lykkedes K.N. at holde øje med 13 af de 15 fugle, indtil de forsvandt bag ham. Alle iagttagelserne foregik inden for et snævert tidsrum, i hvilket K.N.s opmærksomhed hele tiden var henledt på Vandstærene. Det er formodentlig det største antal, der er iagttaget i Danmark på en gang og på et så snævert område. BAAGØE (1893) nævner, at der i vinteren 1888–89 blev set ikke mindre end 10 Vandstære ved Susåen ved Næstved. Den tidligste dato Vand-

stæren er iagttaget på, falder den 2.10.(1952), hvor der blev set en ved Herlufsholm og tre ved Maglemølle. Den seneste iagttagelsesdato er den 2.4.(1954), hvor der endnu opholdt sig en Vandstær ved Maglemølle.

Vandstæren kan sikkert ses langs hele Susåen fra Næstved til Tystrup. Der foreligger ganske vist ikke meddelelser om iagttagelser på alle strækninger, derimod er Vandstæren set ved så godt som alle de steder, hvor landevejene skærer åen eller hvor de løber langs denne. Der foreligger således meddelelser fra: Suså, Vridsløse: 27.11.52 (K.N.). Holløse Ml.: Set gentagne gange næsten hver vinter siden 1947. I 1954 blev der så sent som den 6.3 set to (B.B. og O.S.). Tystrup Bavelse sø: 22.3.53 (B.B.). Suså, Broby: Okt.-nov. 1954 (H.J.). Næsby Bro: 28.10.52 (K.N.). Alsted Ml.: 4.12.53 (O.S.). Sorø søerne: I nov.-dec. blev Vandstæren tit set (COLLIN, 1895). 30.10.30, ♀ juv., 7.11.52, 19.11.52, 14.12.52 (B.B.). Skelskør Nor: 3.10.52 (K.N.). Borup Ris: 9.1.55 (C.A.B. med). 30.3.55 (O.B.S.). Suserup Ml.: 29.2.55 (O.S.). Gunderslevholm dyrehave: BAAGØE (1895) nævner arten herfra. 16.1.55 (O.S.).

42. (Kalundborg). Tissø: 30.11.53 (K.N.). Bromølle: 2 set den 17.1.54 (E.A.). Kongsdal: 5.1.51, ♂ ad. (E.A.). Torbenfeldt: 23.11.52, ♂ ad., 1.12.52, ♂ ad., 1.12.52, ♂ ad. (E.A.). Mørkøv: 24.10.52 (K.N.). 14.11.54, ♀ ad. (E.A.). Bjergsted: 15.3.95, ♂ og ♀ (Z.M.). 22.10.52 (K.N.). Avnsø: 16.10.52 (K.N.). Grydemølle: 3.1.54 (E.A.). 8.1.54, 21.3.54 (N.O.P.). Stridsmølle: 29.3.52, 2 stk., 30.3.52 (O.S.). 14.11.52 (K.N.). 22.3.53 (O.S.). 3.1.54, 2 stk. (E.A.). 8.1.54 (N.O.P.). 9.3.55 (K.N.). Hallebygaard: 17.10.52 (K.N.). Øresø Ml.: 22.3.53 (O.S.). Set i vinteren 1953-54 (V.K.). Lerchenborg: Medio oktober 1848 (KJÆRB. 1875-77). Algestrup: Set først i nov. 1955 (H.C.).
43. (Odsherred). Hesselø: Et eksemplar faldt ved fyret den 19.10.89 (D.O.F.T. 25, p. 22). Jægershøj: Oktober 1885 (Z.M.).
44. (Hornsherred). Jægerspris: Set den 4.7.53 som den eneste iagttagelse på Jægerspris i 24 år (V.H.). Selsø Møllekrog: Ca. 7.2.53 (K.T.T.). Ledreborg: Ses både sommer og vinter (COLLIN, 1888). Februar 1954 (M.M.). Desuden nævner MANNICHE (1926) den fra Svogerslev og KJÆRBØLLING (1875-77) den fra Aastrup.
- 45a. (Roskilde-Holte). Furesøen: Fra Furesøen foreligger der et overvældende stort antal iagttagelser. De fleste Vandstære er set ved Fiskebæk og Frederiksdal, men også Farum sø og andre lokaliteter af Furesøen har huset Vandstære. Den første efterårs- iagttagelse falder den 10.10.(1949), og den sidste forårs- iagttagelse den 21.3.(1931). Foruden ved selve Furesøen er Vandstæren set på følgende steder i nærheden af søen: Mellem Farum og Bastrup: Vinteren 1952-53 (T.M.). 26.12.54, 4 set (C.A.B. med). Vinteren 1953-54, 3 set (T.M.). 14.3.54 (H.K.). Prinsessestien: 26.12.47

(C.A.B.). Fuglevad: 22.2.53 (O.B.S.). Brede: 8.11.46 (D.O.F.T. **40**, p. 263). Strandmøllen: 2.11.1856, ♂ (Z.M.).

Fra lokaliteter uden for furesområdet foreligger der følgende iagttagelser: Bøllemose, Skodsborg: 2.11.52 (J.R.J. og N.H.C.). 8.2.55, 9.2.55, 2 set, 10 og 11.2.55 (G.J.med). Sø ved Fortunen: To set medio november 1955 (A.L.). Dam i Dyrehaven: 3.11.55 (H.H.med). Lille Hareskov: 16.10.70, ♀ (Z.M.).

- 45b.** (Nordsjælland). Nordsjælland: 10.12.47, ♂ ad. (E.A.). Arresø: 21.11.52, 23.1.53 (K.N.). Frederiksværk: Træffes ikke sjældent (COLLIN, 1895). 13.1.63, ♀ (Z.M.). 21.11.52 (K.N.). Hørsekær, Tisvilde Hegn: 24.10.54 (E.HA.). Esrum sø: December 1822 (KJÆRB., 1875-77). Dec. 1886 (COLLIN, 1895). 16.11.02, ♂ (Z.M.). 29.1.33, 31.12.33, 11.2.34 (P.J.). 31.10.37 (A.M.H.). 7.11.37 (O.S.). 12.3.50 (H.K.). 9.1.55 (P.J.). 20.3.55, 11.3.56, 25.3.56, 29 og 30.3.56 (H.K.). Havreholm. Hornbæk: Set i hele sidste halvdel af november 1932 (H.L.med). Fønstrup Dam, Grib skov: 27.12.54, 2 stk., 3.1.55, 2 stk., 8.2.55, 2 stk. (Ax.H.). Hørsholm: Marts 1865, ♀ (Z.M.). 25.11.47, ♂ ad. (E.A.). Frederiksborg: Nævnes af KJÆRBØLLING (1875-77), der også nævner den fra Helsingør-egnen. Rungsted: 4.11.55, ♂ ad. (E.A.). Kokkedal: 15.1.48, ♂ ad. (E.A.). Mårum: November 1926 (TERSLIN, 1942). Tibirke mose: November 1926 (TERSLIN, 1942). Humlebæk havn: Ca. 1867 (KJÆRB., 1875-77).
- 46.** (København-Amager-Saltholm). Rende ved Jægersborg station: Ca. 1.11.54 (S.A.S.). Emdrup sø: I følge C.A.R. iagttag afdøde HERLUF WINGE Vandstæren her hver vinter i sine yngre dage. Selv har C.A.R. set den her den 24 og 26.10.14, 6.12.26, ♀ juv. (Z.M.). Januar 1928 (O.B.S.). Utterslev mose: 13.12.51 (K.N.). 22.11.53 (B.P.N. og N.H.C.). Husum: Efteråret 1879 (COLLIN, 1888). Kalvebod Strand: 28.11.69, ♂ (COLLIN, 1888). St. Jørgens sø: 27.-29.10.51 (JESPERSEN, P., 1952, p. 90). Willemoesgade: Ca. 10.11.51 (E.A.med). Vestvolden 16.11.52 (K.N.). Kongelunden: 22.10.50 (J.R.J., N.H.C. og C.A.B.). Østre Anlæg: 5.11.15 (D.O.F.T. **14**, p. 4). Sortedams sø: 1870 (D.O.F.T. **14**, p. 4). Smedelinien: Ses af og til (D.O.F.T. **14**, p. 4). Københavns Fæstningsterræn: 1936 (D.O.F.T. **31**, p. 175). Blegdamshospitalet: 2.11.55, 2 set, 6.11.55 (H.H.med). Frøbelseminariets dam: 7.11.55 (H.H.med). Slusedæmningen, Amager: 24.10.46 (D.O.F.T. **40**, p. 261). Københavns omegn: 10.11.85 (COLLIN, 1888). 4.11.65 (Z.M.).
- 47.** (Bornholm). Svenskebæk, Almindingen: Set enkelte gange (D.O.F.T. **1**, p. 155). 12.1.31 (SEIER, 1932). Risenholmså: 9.12.04 (SEIER, 1932). Blykobbe å: 25.1.05 (SEIER, 1932). Kobbedale: 7.2.55 (K.N.). Bornholm: 9.12.86.
- 48.** (Haderslev). Slivso: Set en enkelt gang (D.O.F.T. **38**, p. 73).
- 51.** (Tønder-Tinglev). Bredevad Ml.: Oktober 1870 (Z.M.). Jydevad eller Burkal: Set i vinteren 1953-54 (O.B.med).

52. (Sundved). Gejlå: 1912 (O.B.med). Bæk i udkanten af Åbenrå: Ses hvert år (J.P.A.). Kruså: »Hr. Mechlenburg har fået dens Æg fra denne Mølle« (D.O.F.T. 9, p. 240).
53. (Als). Å i St. Skvatmose: 18.1.29 (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle, Bd. II, p. 293). Vadsbæk: 28.1.25 (SKOVGAARD, P.: Danske Fugle, Bd. II, p. 293). Nørreskov: Vinteren 1953-54 (O.B.med).

SUMMARY IN ENGLISH

The Distribution and Occurrence of the Dipper (*Cinclus cinclus* (L.)) in Denmark, with Remarks about its Behaviour in the Winter Quarters.

The Dipper (*Cinclus cinclus*), which has been found breeding in Denmark only a few times, is a fairly common winter visitor in this country. It arrives in Denmark in October and leaves again in March-April. It is met with at most bigger water courses, but it requires clear and unpolluted water. In a few places it may also be seen on lake shores.

Fig. 4 shows the localities from which the Dipper has been reported. Apparently, the species has a north-easterly distribution during its winter stay.

Fig. 1 shows all Dippers with known sex. It is evident that there are almost twice as many males as females, and that the number of autumn records is almost twice as large as that from the spring. This may indicate that more males than females arrive in this country, and that there is a migration back as early as in December-January.

The migration from the Scandinavian Peninsula to Denmark seems to take place during the night which is evidenced among other things by the records of ten birds killed against lighthouses in the Kattegat area.

In winter the Dipper maintains a sharply delimited territory, except immediately on its arrival and just before its departure.

Regarding territorial fights I made some observations. A foreign Dipper »A« entered a territory belonging to »B« which immediately posed about one metre from »A«. Both birds stretched their heads up into the air thereby showing their white breasts for about 30 seconds (cf. fig. 2). Subsequently »B« commenced to bend its legs and flap its wings at the same time stretching its head in the direction of »A« which was standing motionless (fig. 3). Shortly after »B« darted directly towards »A« which flew away.

If a swimming Dipper enters the territory of another Dipper it is immediately attacked from the air, whereupon it takes flight. A single time a Dipper has been observed submerged with only the head above the water for nearly a minute, because there was another Dipper in the vicinity.

Litteratur.

- BAAGØE, J. m. fl. 1893: Næstvedegnens Fugle. – Viborg.
 BARFOD, K. 1892: Iagttagelser over Sydsjællands Fugle. – Aalborg.
 CHRISTIANSEN, J. D. 1890: Viborg Omegns Fugle. – Viborg.

- COLLIN, J. 1877: Ornithologiske bidrag til Danmarks Fauna. – København.
- 1888: Bidrag til Kundskaben om Danmarks Fuglefauna. – København.
- 1895: Faunistiske og Biologiske Meddelelser om Danmarks Fugle. – København.
- Danske Fugle 1-4 (1920-37). – Viborg.
- D.O.F.T.: Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift 1-50 (1906-56). – København.
- DURANGO, S. og SVÄRDSON, G. 1950: Svenska djur. Fåglarna. – Stockholm.
- EGGEBERCHT 1937: Brutbiologie der Wasseramsel *Cinclus c. arquaticus*. – Journal f. Ornith. **85**, p. 636-676.
- FABER, A. H. 1887: Morsø's Fugle. – Viborg.
- 1898: Optegnelser over Vejle- og Horsensegnens Fuglefauna i Aarene 1875-97. – Aarhus.
- Flora og Fauna 1-62 (1899-1956).
- HARBOE, I. C. 1953: The Avifauna of Præstø Fjord, i: Investigations of the Geography and Natural History of the Præstø Fjord, Zealand, No. 8. Folia geographica danica **3**, No. 6. – København.
- HEILBERG, P. V. 1886: Thylands Fugle. – Viborg.
- HEILMANN, G. og MANNICHE, A. L. V. 1928: Danmarks Fugleliv. – København.
- HOLLOM, P. A. D. m. fl. 1955: Europas fåglar. – Stockholm.
- JESPERSEN, P. 1952: Danske Fugle. – København.
- KJÆRBØLLING, N. 1852: Danmarks Fugle. – København.
- 1875-77: Skandinaviens Fugle (ved J. COLLIN). – København.
- KLINGE, M. 1918: Fuglelivet i Randers Fjorddal, i: Randers Fjords Naturhistorie. – København.
- LANGE, H. 1919: Fugleliv i Ribes Omegn. – Viborg.
- LØPPENTHIN, B. 1950: Birds, i: List of danish vertebrates. – København.
- LØVENSKIOLD, H. L. 1947: Norges fugler. – Oslo.
- MORLEY, A. 1943: Sexual Behaviour in British Birds from October to January. – Ibis **85**, p. 132-158.
- SCHJØLER, E. L. 1925: Danmarks Fugle Bd. I. – København.
- SCHOLTEN, G.: 1916: Fuglelivet i Vordingborgegnen og Sydsjælland. – Vordingborg.
- SEIER, A. F. V. 1932: Bornholms Fugle. – Aakirkeby.
- TERSLIN, H. C. 1942: Gilleleje-Egnens Fugle. – Gilleleje Museums Aarbog **10**, p. 85.
- TÅNING, Å. V. 1956: Ringkøbing Fjords Fugle, i: Ringkøbing Fjords Naturhistorie i Brakvandsperioden 1915-1931. – København.
- WINGE, H. 1907: Fortegnelse over Danmarks Fugle. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **1**.
- WITHERBY, H. F. m. fl. 1952: The Handbook of British Birds. – London.